

מועד קטן יט

משה שווערד

1. שפת אמת על מועד קטן דף יח/ב

במשנה אין כותבין שט"ח במועד, נראה דאע"ג דנכון יותר להלוות לחבירו בשטר כמ"ש הרמב"ם בה' מלוה ולוה (פ"ב ה"ז) מ"מ במועד שרי אי מאמינו, ואפשר דלהכי נקט התנא שט"ח לרבנותא, ומ"ש התוס' דגם אם מכר קודם המועד מותר לכתוב השטר במועד דהוי דבר אבד איני מבין כוונם דאי משום דאינו מאמינו א"כ כה"ג שט"ח נמי מותר:

2. ריטב"א על מסכת מועד קטן דף יח/ב

שם אין כותבין ספרים תפלין ומזוזות פירש כשאין צורך להם במועד ודכותא אין מגיהין אות א' בספר עזרא שהרי אין אנו צריכין לו אלא ליוה"כ שכ"ג קורא בו פרשת היום כדאיתא ביומא. הא כשצריכין לקרות בו מגיהין וכן אם הוא בענין שלא יהא ספר להגיה בו לאחר המועד מגיהין אותו ברגל בכל כתבי הקדש בין מן המקרא בין מן הש"ס שאין לך דבר האבד גדול מזה וכן הסכימו רבותי ע"י ועוד התיירו לי לכתוב שיטת חידוש' שלי שהייתי לומד וכיוצא בו כדי שלא אשכח וכן נראה הלכה למעשה:

3. המאירי על מסכת מועד קטן דף יח/ב

אגרות של רשות ... אמרו בתוספתא כותב אדם חשבונותיו ומחשב אח יציאותיו במועד שהרי הן דברים העשוין לישכח ומכאן יראה לי להתיר לכתוב סברותיו ופירושו במועד שהרי אין לך שכחה מצויה בדבר יותר מאלו וכל שכן בדברים מחודשים שיש לחוש בהם שיאבדו באבדת היוזעים שמותר לחברם ולכתבם ולהגיהם וכן כל כיוצא בזה...

4. שו"ע אורח חיים - סימן תקמה

(ט) ואם שמע דבר חידוש, מותר לכתבו כדי שלא ישכח; וכן אם ראה ספר מחודש, מותר להעתיקו אם לא ימצא להעתיקו לאחר המועד:

5. בית יוסף אורח חיים סימן תקמה

ט וכתוב בהגהות סמ"ק (שם) מצאתי כתוב דמותר לכתוב חידושין בחולו של מועד ונראה לי ראייה מהא דפריך בפרק ב' דתמורה (יד): והא אמר רבי אבא אמר רבי יוחנן כותבי הלכות כשורפי תורה וכו' דילמא מילתא חדתא שאני פירוש דבר חדש וירא שמא ישכחנו אלמא דאפילו בזמן שנאסרה הכתיבה בדברים שבעל פה הותרה בדבר של חידוש גם בחולו של מועד נתיר מטעם זה לכתוב דברים שהם חדשים אצלו וירא שמא ישכחם עכ"ל: ובתשובות הרשב"א (ח"ג סי' רעג) כתוב שאלת אם מותר לכתוב חשבון תקופות בחולו של מועד כמו שמותר לכתוב חשבונותיו כדאיתא בתוספתא דמשקין (פ"ב ה"ג) משום דכדבר האבד דמי שמא ישכח חשבונות שבינו לבין אחרים ואמרת שבתוספות מדקדקין מאותה תוספתא שאם שמע מרבו דבר חדש או עלה בידו עיון או סברא ומתיירא שמא ישכחנו שמותר לכתבן. תשובה מסתברא שאפילו היה כדברי התוספות שאמרת בכתיבת התקופות אסור דחשבונות של הוצאות ודבר עיון מחודש בהלכה הוי כדבר האבד שמא ישכח אבל חשבון התקופות ידוע הוא למי שבקי בחשבונות התקופות ואין זה מוציא מלבו דבר מחודש ואין זה אלא כמי שכותב מה שמקובל על פה או כמי שכותב ומעתיק אחד מהספרים. גם במה שכתבו התוספות אני מסתפק זה כמה ואף בימי רבותי נ"ע מפני שאמרו אין מגיהין אות אחת ואפילו בספר העזרה ולמה לא נחוש שמא ישכח וכל הספרים נגיה מטעם שמא ישכח ועוד דמצוה איכא (עיי' כתובות יט:) משום ואל תשכן באהלך עולה (איוב יא יד) ויכתוב אדם פירושו וחידושו ועושה אדם חיבוריו וכותב ונמצא עושה מועדיו חול ויכתוב תפלין לאחרים דהא איכא מצוה אלא מסתברא לי שלא אמרו אלא ביציאותיו וחשבונותיו שבינו לבין אחרים שהכל תלוי בזכרון ושמא לא יזכור ויאבד ממונו אבל חידוש ששמע או שעלה בידו בעיונו זה באובנתא דליבא תלי ולאחר המועד עשוי הוא לחזור אחר שמועותיו ויבין כמו שהבין מתחלתו וכן אם מתיירא שמא ישכח ישנה בעל פה פעמים הרבה כדי שיהא שגור בפיו כמו שאמרו (פסחים עב.) תנא מיניה ארבעין זימנין ודמיא כמאן דמנחא בכיסתיה וכדרך שהיו עושים לזכרון עד שלא נכתבה המשנה והגמרא וכן הטעם בהגהת ספרים עשוי הוא לחזור ולראות בהם ולהגיה עכ"ל:

וממה שכתב רבינו שהרא"ש התיר לו להעתיק תשובת שאלה נראה שהוא סובר כדברי התוספות ושלא כדברי הרשב"א ולפי מה שנתן הרמב"ם (פ"ז ה"ד) טעם לכתיבת חשבונותיו מפני שכתובות אלו אין אדם נוהר בתיקונן מאוד ונמצאו כמעשה הדיוט אפשר דהוא הדין דשרי לכתוב דבר חידוש שאין אדם נוהר מאוד בתיקון כתיבתו שאין כוונתו אלא שלא תשכח מפיו: וגם רבינו ירוחם כתב (שם לח.) וז"ל אם שמע דבר חידוש ורוצה לכתבו כדי שלא ישכח מותר או להעתיקו אם לא ימצא להעתיקו אחר המועד דאין לך דבר האבד גדול מזה וכו' רבינו פרץ (סמ"ק סי' קצ"ה אות ד) זולתי שהיה הוא מחמיר על עצמו והיה כותבו בשנינו עכ"ל:

6. משנה ברורה סימן תקמה

(מז) ואם שמע דבר חידוש - וה"ה דמותר לשמוע לכתחלה כדי לכותבו. גם אין חלוק בין אם שמע החדוש מאחר או חידשו הוא עצמו דהרבה זימנין מצוי שאדם שוכח מה שחידש כבר ואינו יכול לחדשו אח"כ. ואפילו בלא טעם שכחה כיון שבכל עת ורגע מוטל על האדם לעמול בתורה ולחדש בה כפי יכולתו אין שייך לומר ימתין עד אחר יו"ט ואז יכתוב החידוש דאותו זמן יהיה עליו חיוב אחר דהיינו שיחדש אח"כ חידושים אחרים ואם יתעכב בכתובת החידושים שלמד בתוך המועד יצטרך ללמוד שנית מה שלמד כבר ולהזכיר מה שחידש מכבר וזה יבטלנו מלימוד חידושים אחרים באותה שעה ואין לך דבר האבד גדול מזה [נב] והעידו על הב"ח ז"ל שכתב חיבוריו בחוה"מ [אחרונים] ומ"מ יזהר [נג] בכתובת חידושו שיכתוב כתיבת משיט"א ואם יצטרך לכתוב איזה אות מרובע יכתוב אות שבור וכנ"ל:

7. ספר עמק ברכה

חול המועד

[א]

אחדים, — (צ"ל דמ"מ הרי מלאכת הכתיבה ותלישת העשבים היא מלאכת טורח, וע"כ, אף שאינו עושה אלא מעט, אסור, דגם זה נכלל בגדר מלאכה.

אבל כל שאינו עושה דרך מלאכה כלל, כגון להדליק גפרור, או להדליק נר מנר, אפי' כשאינו צורך המועד, נראה דמותר. וכן כתב הגהמ"י שם, דמותר להסיר גבשושית שבבית, וכתב הב"י בס"י תק"מ ע"ו, דאע"ג דמלאכה גמורה היא ואינה דבר האבד שרי בחוה"מ כיון שאינה מלאכה של טורח, עכ"ל, ור"ל דאין זה טורח משום דאינו דרך מלאכה אלא דרך כיבוד הבית.

רי"ש מ"ס: תנן: משקין בית השלחין במועד וכו' בטלמא מועד משום טרחא הוא ובמקום פסידא כ"י רבנן. ופרש"י: משום הכי שרי דלא אסור בשום מלאכה אלא משום טרחא.

ה"ה בבואר, דבין אם איסור חוה"מ הוא מדרבנן, או מדאורייתא אלא שמסרו הכתוב לחכמים, — הגדר מלאכה האסור בו הוא מלאכת טורח. והא דתנן "כבו ד' י"ח, דאפי' להגיה אות אחת בס"ת אסור כ"ה"ב, וכן כתב הגהמ"י בפ"ח מה' יו"ט בשם מהר"ם דאסור לתלוש עשבים ועפר כשחוזרין מבית הכבדות כנהוג לעשות כן בחול זכר לתחי', ואיזה ט"דא איכא בהגהת אות אחת או בתלישת עשבים

תפילין בחול המועד

8. הרא"ש על הלכות תפילין - סימן טז

...ושמרת את החוקה בחקת הפסח הכתוב מדבר ואפילו כשמסלקן בע"ש סמוך לשקיעת החמה אין צריך לברך. דהא דשבת לאו זמן תפילין הוא לאו משמרת את החוקה [נפקא] אלא מוהיה לך לאות. ר"ע אומר לא נאמר חקה זאת אלא לענין פסח בלבד. קסבר ר"ע לילה זמן תפילין הוא אבל שבתות וי"ט לאו זמן תפילין הוא ונפקא ליה מהאי קרא והיה לך לאות. ר"ע אומר יכול יניח אדם תפילין בשבתות וי"ט ת"ל והיה לך לאות יצאו שבתות וי"ט שהן עצמן אות. לאו משום דאסירי בעשיית מלאכה דאף בחול המועד דשרי מדאורייתא איכא אות בפסח דאסור באכילת חמץ. ובסוכות דחייב בסוכה. ומיהו בפרק בתרא דמו"ק (דף יט.) משמע דבחול המועד חייב בתפילין דתניא כותב תפילין לעצמו ולאחרים בטובה דברי ר"מ. רבי יהודה אומר מערים ומוכר את שלו וחוזר וכותב לעצמו. ואי משום לאחר המועד מה לי לעצמו מה לי לאחרים. מיהו אפשר דר"מ ור' יהודה לטעמייהו דאית להו שבת זמן תפילין הוא בפרק בתרא דעירובין (דף צו ע"ב). ועוד ראייה מירושלמי דפ' בתרא דמועד קטן חד גברא אבד תפילין אתא לקמיה דרב חננאל שלח לקמיה דרבה בר בר חנא א"ל הב לי תפילך וזיל כתוב לך. א"ל רב זיל כתוב ליה פי' בלא הערמה. מתני' פליגא על רב כותב אדם תפילין לעצמו הא לאחר לא. פתר לה הכתוב פי' להניחם עד לאחר המועד לעצמו כותב במועד כדי שיהיו מזומנים לו להניחן לאחר המועד מיד אבל לאחרים לא. אבל להניחן במועד אף לאחר שרי ואין לדחות ולומר דרב סבר דשבת זמן תפילין הוא. דהא כולי אמוראי סברי דשבת לאו זמן תפילין הוא. הילכך מסתבר לפרש גמרא דידן דלא פליג אירושלמי ונפרש י"ט דומיא דשבתות דאות שלהם היא שמירת שבת מעשיית מלאכה. ...

9. המאירי על מסכת מועד קטן דף יח/ב

אין כותבין ספרים פ"א אפי' ספרי תורה במועד ולא תפלין ומזוזות ואין מגיהין אות אחת אפי' בספר העזרה שהוא צריך צורך גדול להיותו מדוייק ביותר מפני שהוא עומד לקרות בו במעמד כל ישראל ולהעתיק ולהגיה ממנו ספר תורה למלך ר' יהודה מתיר לכתוב לעצמו ספרים תפלין ומזוזות ויש מי שמוכיח מכאן שמניחין תפלין בחולו של מועד ואינו קרוי אות ביום טוב שאם לא כן איך הותרה עשייתן במועד וכן שמענו שנוהגין בצרפת אבל בספרד נהגו שלא להניחן הואיל ורוב המלאכות נאסרו בו וכן שיש בהם קרבן יום טוב ר"ל קרבן מוסף הרי הוא אות ולא הותרה עשייתו במשנה זו אלא כדי להניחן לאחר המועד וכגון שנזדמן לו עכשו מי שמלמדו ולא יזדמן לו אחר הרגל ומ"מ יראה שאף לשטה זו מ"מ אין איסור בהנחתם שהרי חולו של מועד אין בו איסור הוצאה ומשאוי וטלטול אלא שלדעתם אין מברכין בהנחתם וכן שמענו על קצת רבני צרפת מן המובהקים שבאחרוניהם שנוהגין להניחם בלא ברכה וכן הדברים נראין וכן כתובה גדולי המפרשים בתשובת שאלה ושם כתבו שביום טוב אחרון של ימים אחרונים אין ראוי להניחם כלל אבל בפורים מניחין אותם ובתשעה באב כתבו בה מי שערב לו לעשות כן יעשה אבל אני לא הנחתים מעולם:

10. ריטב"א על מסכת מועד קטן דף יט/א

ת"ר כותב אדם תפלין וכו' כבר נחלקו רבותינו בעלי התוס' ז"ל. אם מניחין תפלין במועד וי"א שאינו זמן תפלין כימים טובים מפני שיש בהם אות גם כן בפסח אות של חמץ ובסוכות אות של סוכות ולולב והיינו דאסרינן הכא לכתוב תפלין לאחרים במועד (לאחרים) משום דלא צריכי ליה למועד ומזוזה דומיא דתפלין ומיהו לגרמיה שרי' ליה כדי שיהיו מזומנים לו לאחר המועד וזה דעת רבינו יצחק ז"ל. אבל רבי' שמשון ורבי' יהודה ז"ל כתבו דמועד זמן תפלין דעקר האות היינו בימים טובים שיש בהן עקר המצות והן אסורי' בעשיית

מלאכה. והביאו ראייה מן הירוש' שאמרו על שמועתנו חד בר נש דאובד תפלין אתא לספרא קמיה דרבה בר בר חנה א"ל זיל הב ליה תפליך וכתוב לעצמך דתניא כותב אדם תפלין לעצמו אתא לקמיה דרב א"ל זיל כתוב ליה להדיא ואמרינן מתנייתא פליגא עליה דרב ואמרינן פתר ליה רב למתנייתא בעושה להניח עד לאחר המועד אבל בזה שאבד תפלין וצריך להם במועד כותבין לו לגמרי והא דפסיק ותני סתמא משום דפשי' ליה לתנא דלצורך המועד לכ"ע שרי. ואע"פ שלא לצורך המועד התירו לעצמו כדי שיהיו מזומנים לו. ולאחרים אסרי' בשכר שלא יאה כעושה משום הרוחת שכר כדפרש"י ז"ל. ומזה הטעם התירו כדי פרנסתו פ"י כשיוציא השכר בצרכי המועד ואע"פ שיש לו מה יאכל דאי בשאין לו מה יאכל כל מידי נמי שרי כדאיתא בפרק ב' ונראי' דברי רבי' שמשון ז"ל דכל היכא דאמרי' בש"ס שבתות וימים טובים היינו ימים טובים ממש כדאיתא במס' ברכות גבי טעה ולא הזכיר של י"ט בברכת המזון וגבי ברכ' על היין שלפני המזון. ולא עוד אלא דבימים טובים לא כתיב בהו אות אלא דאתקוש לשבת כדכתיב אלה מועדי ה' ומדכתיב נמי את שבתותי תשמורו כי אות היא ואלו הן ימים טובים שהם ג"כ מקודשין ומברכין בהם ברכת קדוש כעין זכור דשבת וזה נראה ברור. ויש מחמירין לחוש לדברי שניהם ולהניח במועד בלא ברכה ואין כאן משום בל תוסיף:

11. תוספות מועד קטן דף יט/א

רבי יוסי אומר כותב ומוכר כדי פרנסתו - ... ואין ראייה מכאן שמותר להניח תפלין דדלמא רבי מאיר ורבי יהודה לטעמייהו דסבירא להו פרק המוצא תפלין (עירובין דף צו: ושם) שבת זמן תפלין [ורב] ורבה בר בר חנה נמי הכי מצי סברי ואע"ג דכולהו אמוראי דפרק הקומץ רבה (מנחות דף לו: ושם) משמע דאית להו שבת לאו זמן תפלין הוא אבל ר' יצחק בן אברהם היה מביא מן הירושלמי להתיר להניח דאמר בירושלמי חד בר נש אובד תפלין בחולא דמועדא אתא לקמיה דרב הננאל פ"י שיכתוב לו לפי שהיה סופר כדאיתא במגילה (דף יח:): שלחיה לקמיה דרבה בר בר חנה אמר ליה הב ליה תפליך ואת כתב לך דתנן כותב אדם תפלין לעצמו אתא לקמיה דרב אמר ליה כתוב ליה פירוש בלא הערמה מתני' פליגא על רב כותב אדם תפלין ומזוזה לעצמו הא לאחר לא רב פתר לה בכותב להניח פירוש רב מעמיד המשנה להניחם אחר המועד אבל להניחם במועד שרי ובהלכות גדולות פסק דאסור להניח תפלין בחולו של מועד ולטעם שממעט שבתות וימים טובים מימים ימימה מסתבר שפיר דמעט חולו של מועד ולמאן דדריש (מנחות דף לו:): מלך לאות יצאו שבתות וימים טובים שהן בעצמן אות יש לומר לפי שאין עושין מלאכה כי אם בדבר האבד אבל קשיא למאי דפרישית לעיל (דף ב. ד"ה משקין) דמלאכה דחול המועד מדרבנן היכי מעט להו יש לומר הואיל ואוכל מצה ויושב בסוכה אין צריך אות ואם הוא אמת דבחול המועד חייב בתפלין יש לומר הואיל ועושין מלאכה בו אין אות ומימים ימימה נמי לא מעט אלא יום טוב דחלוק משאר ימים:

12. שו"ע או"ח סימן לא

(ב) בחוה"מ גם כן אסור להניח תפלין מהטעם הזה בעצמו, שימי חול המועד גם הם אות: הגה - וי"א שח"ה חייב בתפלין (ב"י בשם הרא"ש). וכן נוהגין בכל גלילות אלו להניחם במועד ולברך עליהם, אלא שאין מברכים עליהם בקול רם בבהכנ"ס כמו שאר ימות השנה:

13. משנה ברורה על או"ח סימן לא

(ח) שאין וכו' - פי' (י) משום דיש מניחים ויש שאינם מניחים או אין מברכים יש לברך בחשאי כדי שלא לבוא לידי מחלוקת וכן (יא) לא ילך בהם בר"ה לבהכ"נ (יב) והאחרונים הסכימו לדעת הט"ז דיותר טוב להניח בלי ברכה כי הברכות אינן מעכבות וספק ברכות להקל ובפרט שהגר"א ז"ל כתב שאין לדעת הי"א עיקר בש"ס ועכ"פ לענין ברכה בודאי יש להחמיר. גם קודם ההנחה יחשוב בדעתו אם אני מחוייב אני מניחן לשם מצוה ואם לאו אין אני מניחן לשם מצוה ובזה יוצא ידי כו"ע דאף להסוברים דחווה"מ אינו זמן תפילין אינו עובר על בל תוסיף כיון שאינו מכויין בהנחתם לשם מצוה ודאי וכ"ש שאין לחוש בזה לאיסור זלזול של אות חווה"מ דזה ג"כ אינו אלא במתכוין לשם מצוה כנ"ל. ותפילין דר"ת אין להניחם בחווה"מ [פמ"ג] עוד כתבו האחרונים [והובאו בארה"ח ע"ש] דאין נכון שהכ"נ אחת קצתם יניחו תפילין וקצתם לא יניחו משום לא תתגודדו. ומי שאין מניח תפילין בחווה"מ שמתפלל בבה"מ שמניחין תפילין יש לו ג"כ להניחן ובלי ברכה וצבור שנהגו להניח תפילין אין לשנות מנהגם:

14. נפש הרב ע' קצב

רבנו נהג כמנהג אביו הגר"מ שלא להניח תפילין בחולו של מועד, והיה מתפלל בבית המדרש דישיבת רמב"ם יחד עם כל התלמידים שכן הניחו תפילין, וכנראה שהיה סבור שאין בזה משום לא תתגודדו. [עיי' מזה בסי' שדי חמד, ובספרו (האנגלי) של דודי שליט"א עמי' קצב]. ופעם שאל הגרמ"ס לאביו הגר"ח, הלא אף כי כן היא דעת הגר"א, שלא להניח תפילין בחולו של מועד, אבל הלא כמה ראשונים לא ס"ל הכי, ומידי ספק לא יצאנו, והו"ל למימר דספק דאורייתא לחומרא. וענהו הגר"ח שלפי דעתו אין בזה שום מקום של ספק, דמהגמי בערכין (י:): מתבאר שאף לחולו של מועד ישנה לאותה קדושת היום כמו ליו"ט, והקדושת היום היא היא ה"אות" הפוטרת מתפילין. (עיי' בסי' ארץ הצבי סי' ט', הערה ב').

15. שערים מצויינים בהלכה

דף יט. הלכה כותב ומוכר כדרכו כדי פרנסתו. פרש"י בהרווחה. וכ"כ התוס' דהלשון כדי פרנסתו משמע כן, וגם משום דהוי לצורך מצוה. [נעי' בנמוקי' שיעשה הוצאת יו"ט יותר בהרווחה בבשר ויין, אבל להרמב"ם (יר"ט פ"ז הי"ג) דוקא אם אין לו מה יאכל]. וכתב הריטב"א לעיל (יח: ד"ה אין כותבין ספרים) שרכותיו התירו לו לכתוב החידושים שהוא לומד כדי שלא ישכחם, וכן נראה לו הלכה למעשה.

16. המאירי על מסכת מועד קטן דף יט/א

אמר המאירי הקובר את מתו וכו' ... מפני שאמר השבת שפוגע את האבל בתוך ימי אבלותו עולה למנין שבעה אף על פי שאין בו אבלות אלא לדברים שבצינעה אבל אינה מפקעת את האבלות אלא שהוא חוזר בה למוצאי שבת [1] הואיל והשבת עונג נאמר בו ולא שמחה אבל הרגלים מפסיקין את האבלות לגמרי ר"ל אותו אבלות שהם פוגעים אותו בתוכו כמו שביארנו הואיל ונאמרה שמחה בהם ואינן עולין למנין שבעה אא"כ פגע בהן אחר שלשה אבל לא תוך שלשה:

17. טור יורה דעה סימן ת

[2] שבת אינו מפסיק האבלות כמו הרגל שא"א לשבעת הימים בלא שבת ואם היה מפסיק א"כ לא יהיו לעולם ז' ימים. ועולה שהרי קצת דיני אבלות נוהגין בו דקי"ל פח"ז חובה נת"ר רשות פי' פריעת הראש שמגלהו מעטיפתו וחזרת קרע לאחוריו וזקיפת מטה חובה שלא לנהוג בהן אבלות בשבת לפי שהן של פרהסיא ...

18. ריטב"א על מסכת מועד קטן דף יט/א

מפני ... שאמרנו בירוש' על הא דאמרין לעיל כיון שחל ח' שלו בשבת ושאלו עליה בירוש' והיאך יש ח' בשבת ופריקו תפטר כגון ששמע בשבת שמועה קרובה א"נ שנתאשו בשבת מלקוברו א"נ שהיה ע"ש ולא היה להם פנאי לסתום קברו ובאו עו"ג וסתמו הגולל בשבת דבהכי חיילא אבילות עליה בשבת ועולה לו למנין ז'. ודן רבי' יצחק הזקן ז"ל על מי שבאה לו שמועה קרובה בשבת ערב הרגל דכיון שעולה לו בחול שהרגל מפסיק לו אבלות דכיום קבורה דמי. ויש לשאול לרבי' שמשון ז"ל וחביריו ז"ל לשהם אומר' שדברים שבצנעה נוהגין ברגל כמו בשבת מפני מה יש הפרש הזה בין שבת לרגלים. ובירוש' פי' הטעם דאי אמרת שבת מפסקת לא משכחת אבלות ז' ואי אמרת שבת אינו עולה לא משכחת ז' רצופין דומיא דחג:

19. שערים מצויינים בהלכה

אתא. והקשה הב"ח (יו"ד סי' ת) הא משכחת באם שמע שמועה קרובה בשבת, דיום שביעי שלו חל בערב שבת שיש ז' רצופין, ותירץ דההיקש של מה חג שבעה אף אבלות שבעה משמע, דבכל אבלות יש שבעה רצופין. ועי' בתוס' לקמן (כג: ד"ה מאן) שכתבו ג"כ דשבת עולה משום דלא כתיב ביה שמחה.

20. רש"י מסכת מועד קטן דף יט עמוד א

ואין עולין – [1] דכי קבר מתו בתוך הרגל, דלא בטלה ממנו גזרת שבעה - אין ימי הרגל עולין למנין שבעה ימי אבילות, אלא לאחר הרגל צריך לישב שבעה ימי אבילות - זו היא סברתי, [2] אבל בהעתק מצאתי: ואין עולין - דכי קבר את מתו שני ימים לפני הרגל דלא בטלה ממנו גזרת שבעה - אין ימי הרגל עולין למנין שבעת ימי אבלו, אלא לאחר הרגל צריך לישב חמשה ימי אבלות להשלים לשני ימים שנהג לפני הרגל, ואני אומר כי טעות סופר הוא, דמה שנזכר שלשה ימים לפני הרגל - לאו דוקא, ואפילו שעה אחת לפני הרגל - בטלה ממנו גזרת שבעה, דהרגל מפסיק.

21. רבי עקיבא איגר מסכת מועד קטן דף יט עמוד א

ד"ה ואין עולין וכו' ג"י לאו דוקא. קשה לי הא בהדיא מבואר לקמן דף כ ע"א דלתנא דמתני' דהכא ג"י דוקא כדאמר' שם הלכה כתנא דידן דאמר שלשה וצ"ע.

22. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת מועד קטן דף יט עמוד א

משנה. שלשה ימים וכו'. [1] דמצינו ששלושה ימים ראשונים חמורים מהארבעה ימים שאחריהם, כגון מה שאמרו בגמרא דאם אין לו מה יאכל התירו לאבל לעשות מלאכה בצניעא, ודוקא בארבעה ימים אחרונים, אבל בשלושה ימים ראשונים אין היתר, ועוד דאמרין שלשה לבכי, [2] ועוד דמצינו דשלושה ימים אינו משיב שלום.

23. נימוקי יוסף מסכת מועד קטן דף יא עמוד א

וחכ"א וכו'. הם מכריעין עצרת שהוא כתוב בחשבון ג' רגלים יש לו דין הרגלים שמפסיקין ואין עולין אבל ר"ה ויוה"כ שאינו חייב לעלות בהם לרגל אין בהם אלא דין השבת שעולין ואין מפסיקין והלכה כרבן גמליאל גיטין לח. ופ"מ [מ] דכל מקום ששנה רבן גמליאל במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה:

24. הרא"ש על מועד קטן פרק שלישי - סימן ל

כתוב בתוספות ריב"ם וז"ל מספקא לרבי הא דאמרינן מקצת היום ככולו אי אמרינן נמי מקצת לילה ככולו או דוקא יום בעינן ונ"מ אם באת לו שמועה רחוקה בלילה וישב מקצת לילה אם מותר לרחוץ בלילה ולבסוף כתב משום דבלילה לא מוכחא מלתא שהרי דרך בני אדם לחלוץ מנעליהם בלילה ורשב"ם כתב נוהגים העם לישב מקצת יום שביעי ולא בלילה ומה שיושבין מקצת לילה באבילותו אינן מחשיבין אותו אלא ביום ולא ידענא טעמא מאי. ורבינו מאיר כתב אם שמע שמועה רחוקה בלילה דמקצת היום ככולו ואע"ג דגבי ז' לא אמרינן מקצת הלילה ככל היום כדאמר לעיל אבל כיון שעמדו מנחמין מאצלו מותר ברחיצה ומשמע דוקא ביום שביעי וכן נראה דכשמנה שלשים צריך למנות עד מקצת יום שלשים מדאמר בפ"ב דמגילה (דף כ.) וכן שומרת יום כנגד יום לא תטבול עד הנץ החמה ואמר עלה סד"א תיהוי כרחיה ראשונה של זב מה ראה ראשונה של זב טבל ביומיה וכו' עד קמ"ל כיון דבעי ספירה וספירה ביממא היא אלמא דכל דבר דלא סליק ביומיה ובעי ספירה לא אמרינן מקצת הלילה ככל היום עד למחר הלכך אבל לא יצא מפתח ביתו עד הנץ החמה דומיא דשומרת יום וכן ביום שלשים לא יגלח עד הנץ החמה ומיהו לענין שמועה רחוקה דלא בעי ספירה אלא סגי בשעה אחת סלקא אפילו בלילה:

25. קובץ הערות סימן לט

ג) ובספ"ב דנזיר (ט"ו ע"א) פליגי גבי נזיר, אי אמרינן יום ל' עולה לכאן ולכאן משום מקצת היום ככולו, ותלי לה בגמ' [שם ע"ב] בפלוגתא דר' יוסי ורבנן, וכן גבי אבילות, אי אמרינן יום ז' עולה לכאן ולכאן, בקובר מתו ז' ימים קודם הרגל, אם רגל מבטל גזרת ל'. וביאור מחלוקת זו נראה לכאורה, דר' יוסי ס"ל דכל מקצת הוא יום מצד עצמו, ומשו"ה אפשר לחלק היום האחרון לשני ימים, ורבנן ס"ל דמקצת היום אינו כיום מצד עצמו, אלא דמקצתו נקי נחשב כאילו היה כולו נקי, וחדא יומא לתרי יומי לא מפלגינן. ...

26. המאירי על מסכת מועד קטן דף יט/ב

אבל כיון שעמדו מנחמים מאצלו בשביעי הרי מקצת שביעי ככלו והרי משעמדו מנחמים ולמעלה נחשב כתחלת ל' ומותר ברחיצה שהרי רחיצה אינה אסורה אלא באבלות שבעה וכן יום ל' מקצתו ככלו ומותר לגחץ ולגלח בו:

27. ריטב"א על מסכת מועד קטן דף יט/ב

כיון שעמדו מנחמים מאצלו פי' ביום הז' מותר ברחיצה וה"ה שמותר מכל גזירת ז' וחדא מיניהו נקט. ולמדנו ממנו כי קודם שיפרש ממנו מנחמין נוהג באבילות יום ז' והכי משמע לקמן גבי מי שבא ממקום קרוב לזה הוא שנהגו לבא ביום ז' להפסיק אבילותו. ונהגו נעשות כן בי' שאין שורת מנחמים פחותה מי'. ומיהא אם לא באו לו מנחמין בז' אינו צריך להם בח' שכבר שלמה אבלות מאליה ולהפסקת יום ז' שיהא מקצתו ככלו הוא דבעי' להו.

28. שו"ע יורה דעה - סימן שצה

(א) כיון שעמדו מנחמים מאצל האבל ביום שביעי, מותר בכל דברים שאסור בהם תוך שבעה, דמקצת היום ככולו, לא שנא מקצת יום שביעי לא שנא מקצת יום שלשים, כיון שהנץ החמה ביום שלשים, בטלו ממנו גזרת שלשים (רא"ש ורבינו ירוחם):

הגה - ובמדינות אלו שאין המנחמין רגילין לבא ביום ז', צריך להמתין עד שעה שרגילין המנחמים לבא בשאר ימים, דהיינו לאחר יציאה מבית הכנסת שרגילין לבא מנחמין, כן נראה לי, ודלא כמו שרגילין להמתין שעה על היום, דאין הדבר תלוי רק בעמידת המנחמין. (וכן משמע באשירי):

29. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת מועד קטן דף יט עמוד ב

טעם דבאבילות צריך שיעור עמידת המנחמים ובשבת שם. צ"ב מאי שנא אבל משאר דינים, דבכל מקום שאמרו מקצת היום ככולו [כמו בזב וזבה] סגי בכל שהוא מתחלת היום, ומ"ש באבילות דצריך כדי שיעור עמידת מנחמין.

וצ"ל דבזב וזבה דצריך "ספירת" ז' לכן סגי בכל שהוא מיום השביעי, אבל באבילות דכל עניינו הוא "לנהוג" דיני אבילות ז' ימים, לכך לא השיב "מקצת היום ככולו" עד שהיה [ביום השביעי] "ניהוג" אבילות בפועל ולכך בעינן ש"יעמדו" המנחמין. ואפילו לדעת הרמ"א הנ"ל שייך ג"כ לומר טעם זה, דחז"ל הצריכו "שיעור זמן" של "ניהוג" אבילות בפועל, ומצד הסברא הנ"ל.

והקרא אורה אחר שמביא דברי הריטב"א ומקשה עליו מהגמ' לעיל (י"ז ב) כתב דנראה לומר דאדרבה אם לא באו מנחמין כלל כמו בשבת ודאי מותר תיכף אחר מקצת היום ורב עמרם הא קמ"ל דכל זמן שהמנחמין יושבין אסור ברחיצה, אכן כבר הזכרנו דלדינא קיי"ל כמש"כ הרמ"א דלעולם משערין שיעור זמן של עמידת המנחמין גם בלא באו מנחמין.

[א"ה, כעין סברת הקרא אורה יש בשיטת הרמב"ן בתוה"א (אות פ"ב) שכתב דמדינא מצד מקצת היום ככולו, עולה לו מקצת יום השביעי כבר בתחילת ליל שביעי, ומ"ש עמדו מנחמין מאצלו מותר משום דמקצת היום ככולו אם רצה לנהוג כולו באבילות נוהג והם שהיה דרכן שיבואו מנחמין אצלו ביום שביעי לנחם ולברך ברכת רחבה היאך יהא האבל מותר ברחיצה ואח"כ ינהוג עמהן כאבל, אבל אם רצה לרחוץ בלילה ולנעול מנעליו ושלא יבואו מנחמין אצלו ביום השביעי כלל, הוא הדין והוא הטעם עיין שם].

עמידת המנחמים בשבת

[שם. עיין בהרמ"א המובא לעיל. ויש לדון באבל שחל שביעי שלו בשבת כיצד משערין בזה.

ונראה דמשערין לפי הציבור שהוא רגיל להתפלל עמהם בכל שבת וכשציבור זה סיימו תפילתן פסק אצלו דין שבעה, הגם שהוא עדיין לא התפלל. ואולי דאם הוא הקדים והתפלל בביתו וגמר תפילתו קודם לציבור שרגיל עמהן דגם בזה מותר]

• **שערים מצויינים בהלכה**

הימים דהיינו לאחר יציאה מביהכ"נ. וזהו מקור לפסק הגה"ק מסאטמאר דביום השביעי אינו צריך האבל להתפלל עם המנין שבביתו, ולאחר שהתפללו שם ונחמו אותו, מותר לו לילך למקוה ולהתפלל אח"כ. ועפ"י דברי הרמ"א דכשאין רגילים לבא ביום השביעי כו' פסק הגה"ק בעל מנח"א דבשבת שחל בו יום השביעי, מותר להאבל לילך למקוה לאחר זמן שהיו רגילים הם להתפלל בביתו במשך השבעה ימים.

• **נפש הרב ע' קצ**

ב' ענינים נפרדים הם, ניהוג האבלות, והשם אבל שעל הגברא, ואעפ"י שאין ניהוגי אבלות ברגל, מכל מקום נראה שיש על הגברא שם אבל, ומהאי טעמא הוא דאיכא הבראה בחולו של מועד (משנה מו"ק כד:), ואף יש ניחוס אבלים ברגל בקובר את מתו ברגל. ונראה דעוד נפק"מ יש בזה לענין תפילין לאבל ביום ראשון, שאף להמניחים תפילין בחולו של מועד, נראה דלאבל יום ראשון אין לו להניח תפילין, דאין זה תלוי בניהוגי אבלות דנימא דאין אבלות נוהגת בחולו של מועד [כדעת המג"א תקמ"ח סק"ה], אלא ענין זה תלוי בשם אבל שעל הגברא, וזה שפיר ישנו אפילו במועד. [ועיי"ש בחי' רעק"א ע"ד המג"א.]

30. פירוש הרא"ש מסכת נזיר דף ה עמוד א

יהיה בגימטריא תלתין הוו. יראה דגמרא גמירי לה ואסמכוה אהך גימט' דלאו מי"ג מדות היא שהתורה נדרשת בהן:

גמרא- "שלושים יום מנלן"

ע"ן ברמב"ם (ריש פ"ח) שמביא מקור אחרת לשלושים יום והוא נזכר בירושלמי, מהא דכתיב: "ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים", ומכאן שימי אבל הוא שלושים יום.

32. ספר תורת העולה לרמ"א ז"ל - חלק ג - פרק עא

וכתב עוד הרמב"ם שם כי מחכמת הרפואות שלא נרגיל קצה האחד שטבעו של אדם נוטה אליו בקצה האחד, כי לא נרגיל עליו מעשה הכילות, כמו שנרגיל עליו ענין הפזור כו', **וזהו ענין הנזיר**, כי אם יפליא לנדור **מטעם שראה שנטה אל תאוות העולם** באחד מהארבע חלקים הנזכרים למעלה, **צריך להפריש עצמו אל קצה האחרון השני בהרחקה גדולה**, עד שאמרו (ע"ז י"ז ע"א) לך לך אמרין לנזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב. הנה אין לך הרחקה גדולה מזה שהיה מרחיק עצמו לקצה השני, עד שהיה מרגיל עצמו לעמוד אחר כך בדרך המצוה, **ולפי שסתם בני אדם מרגילין עצמן בשלושים יום**, שהוא הזמן הקצוב שיהא כאחד מיושבי העיר לכמה דברים, כמו שאמרו פ"ק דב"ב (ח' ע"א). ואמר (גדה מ"ד ע"ב) כל שחי שלושים יום אינו נפל, להיות כי נראה שנתיישב נפשו בחומרה ויכול לעמוד, וכן אמרו בירושלמי (תענית פ"א ה"א) לענין חזרת תפילה כל שלושים יום מה שרגיל הוא אומר, וכן שהביאו הפוסקים בחבוריהן (שו"ע או"ח סי' קי"ד ס"ה), **וכן להרבה דברים להיות כי הוא הזמן המרגיל האדם במדה מן המדות או ענין מן הענינים, על כן אמרו ז"ל (נזיר ה' ע"א) סתם נזירות שלושים יום והוציאוהו ממלת קדש יהיה (במדבר ו' ה') שהוא שלושים במנין: וראה נפלאות תורתנו כי למדו המנין ממלת יהיה שהוא לשון עתיד, כי עיקר קדושתו של נזיר יהיה לעתיד אחר השלמת ימי נזרו, שיעמוד או בענין מצוה לא בשעת נזרו, שאז חטא במקרה לילך בקצה היתרון, ולזה (במדבר ו' י"א) וכפר עליו מאשר חטא על הנפש, ודרשו ז"ל (גדרים י' ע"א) מאיזה נפש חטא אלא שציער עצמו מן היין, ועוד נוכל לומר כי חטאו היתה שבא לאסור אסור על נפשו יותר ממה שאסרה תורה, וכאלו נותן פגם בתורה שלא אסרה לאדם בכל הצורך אליו, והוא מטעם אסור לא תוסף וגו'. ...**

• ספר במדבר פרק ו

(ג) וזאת תורת הנזיר ביום מלאת ימי נזרו יביא אתו אל פתח אהל ...
 (כ) והניף אותם הכהן תנופה לפני ידוד קדש הוא לכהן על חזה התנופה ועל שוק התרומה **ואחר ישתה הנזיר יין:**

33. תוספות מועד קטן דף יט/ב

שאסור ברחיצה עד הערב - פי' בקונטרס ולערב יכול לרחוץ גופו בצונן אי נמי פניו ידיו ורגליו אבל כל גופו בחמין לא דאסור לרחוץ בי"ט א"נ יש לפרש בחמי טבריא א"נ לשטוף מותר

• שערים מצויינים בהלכה

ופרש"י דלערב רוחץ בצונן והיינו כל גופו. והא דכתב בצונן לאו דוקא צונן ממש, אלא פושרין נמי בכלל צונן הוא, ולאפוקי חמין קאתי. והתוס' כתבו דאם החמין הם

34. תוספות מסכת מועד קטן דף יט עמוד ב

דלא נוהגין מצות שבעה ברגל - ומיהו דברים שבצינעא נוהגין כדמשמע פ"ק דכתובות (דף ד. ושם) דקאמרין כל אותן הימים הוא ישן בין האנשים והיא ישינה בין הנשים מסייע ליה לרבי יוחנן וכן פירש הרב בשם רבו ממתני' מצי למיפשט דאינו עולה למנין שבעה דקתני מפסיקין ואין עולין ולכל הפחות איירי לענין שבעה ומיהו יש לומר דנותן טעם מנין לו פשוט דמתניתין איירי שאינו עולה למנין שבעה אימא לענין שלשים.

35. רמב"ם יד החזקה הלכות אבל פרק י

(ג) הרגלים וכן ראש השנה ויום הכפורים אין דבר מדברי אבלות נוהג בהן וכל הקובר את מתו אפילו שעה אחת קודם הרגל או קודם ראש השנה ויום הכפורים בטלה ממנו גזירת שבעה נמצא מונה לאחר ראש השנה ויום הכפורים שלשה ועשרים יום ולאחר הפסח ששה עשר יום שהרי בטלה גזירת שבעה ושבעת ימי החג הרי ארבעה עשר וכן אם קבר קודם עצרת מונה אחריה ששה עשר יום אף על פי שהוא יום אחד הרי היא רגל ועולה לשבעה ימים. [השגת הראב"ד - נמצא מונה לאחר ראש השנה ויום הכפורים שלשה ועשרים א"א יש כאן שבוש שהרי יום אחד לפני ראש השנה הרי הוא שבעה וראש השנה שבעה]:

36. שו"ת מהרי"ל סימן קכח

[אבל בר מינן על אביו ועל אמו תוך י"ב אם יכול להיות שליח צבור בר"ה וי"כ, אם יש לדמות' לכהן שאינו עולה לדוכן תוך י"ב חדש, דמ"ש. ומיהו גם הנהיגיא כמו רבני' בגליל התחתון באבל תוך י"ב חדש שנעשה ש"ץ]. הא לך תשובת מהרי"ל ס"ל [בשנה טובה תכתב ותחתם אהו' הח"ר אלחנן כ"ץ]. מה שהבאת מכהן אין ראייה לחזן כלל, דכהן אין הברכה חל' אלא מתוך שמחה כמו שמצינו ביצחק אבינו ע"ה ומהאי טעמא אסור לפני לברך ומה שהבאת אשלי רברבי שהתירוה איני חולק על ישיבתן ומאן יהיב לן מעפרן ומליא לעינין, אכן אנא תשובת מהר"ם ידענא דכתב בה דאין מנהג שיתפלל אבל תוך י"ב חדש בשבת וי"ט, ואתה כתבת דשבת הוי טפי שמחה מימים נוראים לא כי הא קמן דהוה כרגלים ופסקי אבלות ז' ול' משא"כ בשבת ונגינת קדושות (בשבת) וקדיש דידהו הוה כ"ט לבד מקדיש ראשונה למהר"ם כדי לקרות ק"ש בזמנה, וכל קולי דשמחת י"ט שלו ר"ה כמו שאר י"ט ומקרא קודש הוא, אלא שאין בו הלל וכן שש ושבע של פסח נמי מטעם מעשה ידי טבעו בים אכן בדליכא שם חזן אחר ולא אפשר ראיתי שהתיר מורי ורבי הר"ר גרשון ז"ל. ושלום כנפש משרתך הלוי.